

PIOTR MACIEJ DZIEMBOWSKI

Towarzystwo Genealogiczno-Heraldyczne w Poznaniu

dziembowskip@o2.pl

ORCID: orcid.org/0000-0001-8199-4403

**SPIS ŚLUBNEJ WYPRAWY
HELENY KATARZYNY DZIAŁYŃSKIEJ,
ŻONY ZYGMUNTA WIKTORA DENHOFFA
Z DNIA 27 PAŹDZIERNIKA 1681 ROKU**

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/SPLP.2022.004>

Streszczenie

W Archiwum Państwowym w Poznaniu znajduje się zbiór dokumentów dotyczących majątku Konarzewo. W aktach tych, w serii *Akta rodzinne rodów, do których Konarzewo przejściowo należało oraz akta ich posiadłości leżących poza Konarzewem*, znajduje się dokument powstały w związku z małżeństwem Heleny Katarzyny Działyńskiej z Zygmuntem Wiktorem Denhoffem. Dokument ten datowany na 27 października 1681 roku jest spisem rzeczy, które Helena otrzymała jako swoją wyprawę od ojca Zygmunta Działyńskiego, wojewody kaliskiego. Ze spisu dowiadujemy się o przekazanych kosztownościach, ubiorach i rzeczach codziennego użytku. Wykaz tych wszystkich rzeczy świadczy o dużej zamożności ojca Heleny – Zygmunta Działyńskiego.

Słowa kluczowe: *Działyński, genealogia, inwentarz, ruchomości*

*INVENTORY OF THE TROUSSEAU
OF HELENA KATARZYNA DZIAŁYŃSKA,
WIFE OF ZYGMUNT WIKTOR DENHOFF, DATED 27 OCTOBER 1681*

Abstract

The State Archive in Poznań houses a collection of documents related to the land estate of Konarzewo. One series of those documents, entitled Family papers

of families to which Konarzewo belonged briefly and papers of their estates outside Konarzewo, contains a document created in connection with the marriage of Helena Katarzyna Działyńska and Zygmunt Wiktor Denhoff. It is dated 27 October 1681 and lists all possessions she received from her father Zygmunt Działyński, voievod of Kalisz, as her trousseau. The inventory shows jewellery, clothes and objects of everyday use. The trousseau documents the wealthiness of Helena's father, Zygmunt Działyński.

Keywords: *Działyński, genealogy, inventory, movables*

W Archiwum Państwowym w Poznaniu, w zespole Majątek Konarzewo¹ znajduje się dokument z 1681 roku będący spisem/rejestrem rzeczy, które Helena Katarzyna Działyńska otrzymała od swojego ojca Zygmunta, wojewody kaliskiego, stanowiących jej ślubną wyprawę, w związku z małżeństwem z Zygmuntem Wiktoorem Denhoffem.

Spis ten jest datowany na *feria secunda in Vigilia festi Sanctorum Simonis et Juda Apostorum Anno D[omi]ni 1681*, czyli na 27 października 1681 roku.

Najczęściej w literaturze występują spisy pozostawionych przez zmarłych ruchomości, które były w XVII i XVIII wieku powszechną metodą dla zabezpieczenia wszelkich roszczeń spadkobierców. Dokument taki wraz z testamentem, o ile został on sporządzony, stanowił podstawę podziału majątku. Niekiedy był sporządzany wraz z oszacowaniem wartości spisywanych rzeczy. O ile testament był często uwierzytelniany w księgach grodzkich² lub miejskich w przypadku mieszczan, tak spisy pozostawały w rękach spadkobierców. Spora ilość tego typu dokumentów pozostaje w tzw. aktach podworskich, nie tak często przeglądanych, jak wszelkie księgi grodzkie, ziemskie czy miejskie. Tutaj mamy do czynienia z dokumentem spisany przez osobę żyjącą, a tym samym informacje w nim zawarte są jak najbardziej wiarygodne.

Wszelkie spisy ruchomości dają szerokie możliwości do prac badawczych dla poznania różnych aspektów życia w Polsce z okresu nowożytnego. Stanowią bogaty materiał o sprzęcie domowym i gospodarczym, ubiorze, posiadanej biżuterii oraz rzeczach codziennego użycia. Oczywiście zróżnicowane są one w zależności od statusu majątkowego.

¹ Archiwum Państwowe w Poznaniu (cyt. dalej: APP), Zespół: Majątek Konarzewo, seria: Akta rodzinne rodów, do których Konarzewo przejściowo należało oraz akta ich posiadłości leżących poza Konarzewem, sygn. 53/943/0/2.3/2215.

² Na ogół inwentarze uwierzytelniano w ciągu jednego roku (79 proc.). Zob. A. Pośpiech, *Pulapka oczywistości. Pośmiertne spisy ruchomości szlachty wielkopolskiej z XVII wieku*, Warszawa 1992, s. 70.

Temat ten, jako edycja źródeł historycznych, doczekał się wielu opracowań, dotyczących pojedynczych spisów, często dołączanych do testamentów, czyli spisów dokonanych po śmierci testatora, natomiast brak jest opracowań zbiorczych³ oraz informacji o przekazywanych wyprawach ślubnych. Inwentarze (spisy) są trudne w edycji, ze względu na stosowany język, wyrazy, które wyszły z użycia, wtrącenia obcojęzyczne lub dziwne sformułowania językowe.

Wyprawa ślubna miała charakter praktyczny, miała zapewnić młodej kobiecie wychodzącej za mąż normalne życie, jak w domu rodzinnym, bez konieczności kompletowania niezbędnych rzeczy codziennego użytku. Na taką wyprawę składały się tradycyjnie ubiory, kosztowności, bielizna, meble, a niekiedy też inwentarz żywy. Zwyczajowo w przypadku śmierci bezdzietnej, taka wyprawa winna powrócić do jej domu rodzinnego. Niekiedy przygotowanie takiej „godnej” wyprawy zajmowało parę miesięcy i mogło nastąpić już po zawarciu małżeństwa⁴.

Helena Katarzyna Działyńska była córką Zygmunta Działyńskiego, wojewody kaliskiego⁵ (zmarłego w Toruniu 9 lutego 1685 roku – pogrzeb miał miejsce w Pakości⁶) i Katarzyny Franciszki Witosławskiej, córki Andrzeja i Zofii Smoszewskiej (II v. za Stanisława Pogorzelskiego) – ich ślub miał miejsce w Sypnie-

³ J. Pielas, *Inwentarze pośmiertne ruchomości szlachty sandomierskiej z XVII–XVIII wieku – perspektywy i problemy metodologiczne przygotowywanej edycji źródłowej*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, t. LXIII, z. 4, 2015, s. 629–635.

⁴ Temat wyprawy ślubnej został obszernie poruszony w artykule A. Penkały-Jastrzębskiej, *Wyprawy ślubne szlachcianek w dawnej Rzeczypospolitej*, https://www.wilanow-palac.pl/wyprawy_slubne_szla_chcianek_w_dawnej_rzeczypospolitej.html (20.05.2022).

⁵ Działyński Zygmunt, starosta inowrocławski (1650–1685), łowczy koronny (1660–1661), wojewoda brzeski (1661–1678), wojewoda kaliski (1678–1685), syn Pawła, starosty inowrocławskiego i Izabeli Grudzińskiej – więcej zob.: K. Piwarski, *Zygmunt Działyński (+1685)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. VI, Kraków 1948, s. 99–100; *Urzednicy kujawscy i dobrzyńscy XVI–XVIII wieku. Spisy*, opr. K. Mikulski, W. Stanek, przy współudziale W. Górskiego i R. Kobacińskiego, pod red. A. Gąsiorowskiego, t. VI, Kórnik 1990, z. 2, s. 63, 109, 228.

⁶ Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, *Księgi metrykalne parafii Pakość*, sygn. AP 157/15, s. 1; *Kroniki Staropolskie. Kronika Reformatorów poznańskich*, opr. J. Wiesiołowski, S. B. Tomczak O[rdo] F[ratrum] M[inorum], G. A. Wiśniowski OFM, Poznań 2005, s. 136–137 – kazanie pogrzebowe wygłosił o. Franciszek Elert, ówczesny definitór. Epitafium Zygmunta Działyńskiego znajduje się w Pakości w Kaplicy Matki Bożej Pakoskiej.

wie 1655 roku⁷. Katarzyna Franciszka Witosławska, urodzona ok. 1642 roku, zmarła 5 grudnia 1677 roku⁸.

Helena Katarzyna posiadała rodzeństwo:

- Macieja, zmarłego 1 lutego 1694 roku⁹,
- Pawła, zmarłego w 1695 roku¹⁰, męża Magdaleny Leszczyńskiej zmarłej w Murowanej Goślinie 24 sierpnia 1706 roku¹¹,
- Jana, zmarłego w 1692/93 roku, męża Felicjany Łosiówny¹²,
- Jakuba, zmarłego 17 kwietnia 1730 roku¹³, męża Marianny Dąbskiej¹⁴.

Helena urodziła się około 1660 roku, w związek małżeński wstąpiła z Zygmuntem Wiktorem Denhoffem, synem Stanisława, starosty wieluńskiego i radomskiego¹⁵ i Anny Eufemii Radziwiłł – kontrakt o małżeństwo zawarto w Runowie, a wpisano go do księgi grodzkiej nakielskiej 9 lipca 1680 roku, suma wadium

⁷ *Teki Dworzaczka, Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX wieku* (cyt. dalej: TD), : <http://teki.bkpan.poznan.pl> (20.05.2022), *Grodzkie i ziemskie*, Wałcz, nr 1385 – informacja o kontrakcie małżeńskim i o weselu w „niedzielę przyszlą zapustną w Sypniewie”. Zapis datowany na piątek po Oczyszczeniu N. M. P. 1655 roku – 6 lutego 1655 roku, a tym samym wesele mogło być 15 lutego 1655 roku – o ile wesele można utożsamiać ze ślubem; K. Boleslavius, *Rzewnosłodka Głos Łabęcia Umierającego Albo Pienia Przewdzięczne...*, Poznań 1665 – przygotowane w 1664 roku.

⁸ S. J. Janowski, *Studia z dziejów rodów kaszubskich. Testament Tomasza Janowskiego z 1725 roku*, „Studia Pelplińskie”, t. XXXVIII (2007), s. 227; *Kroniki Staropolskie. Kronika Reformatorów poznańskich*, opr. J. Wiesiołowski, S. B. Tomczak O[rdo] F[ratrum] M[inorum], G. A. Wiśniowski OFM, Poznań 2005, s. 133 – tylko rok, bez daty dziennej. Jej epitafium, wykonane w czarnym marmurze, znajduje się w kościele św. Bonawentury w Pakości.

⁹ Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, *Księgi metrykalne parafii Pakość*, sygn. AP 157/15, s. 9; TD, *Metrykalia Katolickie*, Część 3, nr 20450, powołanie się na księgę metrykalną Pakości. Pogrzeb 30 marca 1694 roku, zmarł w podróży.

¹⁰ S. J. Janowski, *Studia z dziejów rodów kaszubskich. Testament Tomasza Janowskiego z 1725 roku*, „Studia Pelplińskie”, t. XVIII (2007), s. 227.

¹¹ *Kroniki Staropolskie. Kronika Reformatorów poznańskich*, opr. J. Wiesiołowski, S. B. Tomczak O[rdo] F[ratrum] M[inorum], G. A. Wiśniowski OFM, Poznań 2005, s. 140, 141.

¹² TD, *Grodzkie i ziemskie*, Nakło, Część 1, nr 5402 – tutaj wymieniony w 1692 roku wraz z żoną; TD, *Grodzkie i ziemskie*, Nakło, Część 1, nr 5454 – tutaj w 1693 roku wymieniony jako już nieżyjący.

¹³ TD, *Metrykalia Katolickie*, Część 3, nr 19329, powołanie się na księgę metrykalną parafii Piekanie.

¹⁴ A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. V, Warszawa 1902, s. 159.

¹⁵ E. Latacz, *Denhoff Stanisław, h. Dzik (+1653)* w: *Polski Słownik Biograficzny*, Kraków 1939–1946, t. V, s. 115; *Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, w: *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. II, zeszyt 2, pod red. A. Gąsiorowskiego, opr.: E. Opaliński i H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993, s. 233, zapis 1785; *Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, w: *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. IV, zeszyt 3, pod red. A. Gąsiorowskiego, opr.: K. Chłapowski i A. Falińska-Gradowska, Kórnik 1993, s. 79, zapis 521.

wyniosła 50 000 złotych¹⁶. Pod tą samą datą w księdze grodzkiej nakielskiej odnotowano wpis, w którym Zygmunt Denhoff zapisał swojej przyszłej żonie 150 000 złotych posagu¹⁷. Ślub zawarto prawdopodobnie w 1680 roku, natomiast dopiero w październiku 1681 roku sporządzono wykaz rzeczy przekazanych Helenie przez ojca, stanowiący jej wyprawę ślubną. Zygmunt Wiktor Denhoff był chorążym wieluńskim (nominacja 4 października 1681 roku), później podkomorzym wieluńskim (awans 3 stycznia 1683 roku) i podskarbisem nadwornym litewskim (15 września 1693 roku)¹⁸. Zmarł 7 października 1694 roku¹⁹, został pochowany w krypcie pod Kaplicą Denhoffów (kaplica św. Pawła Pustelnika) na Jasnej Górze w Częstochowie 15 listopada 1694 roku²⁰. Helena Katarzyna zmarła prawdopodobnie pod koniec 1682 roku. Mowę pogrzebową wygłosił Jerzy Albrecht Denhoff, kanclerz wielki koronny i biskup krakowski, syn Zygmunta i Teresy Ossolińskiej²¹. Przepisana odręcznie przedmiotowa mowa znajduje się w aktach Biblioteki Kórnickiej w Zespole Rękopisów pod sygn. BK 01645²². Mowa jest jedną z kilku mów Jerzego Albrechta Denhoffa i nazwana jest: *Mowa tegoż na pogrzebie JM Pani Chorążyny wieluńskiej Denhoffowej, wojewodzianki kaliskiej z domu Działyńskiej*. Niestety podczas przepisywania jej treści nie podano daty, kiedy wygłoszenie miało miejsce. Jediną rzeczą pomocną przy ustalaniu daty pogrzebu jest nazywanie zmarłej „chorążyną wieluńską”, a nie podkomorzyną wieluńską, a tym samym przesuwamy datę jej zgonu przed 3 stycznia 1683 roku.

¹⁶ TD, *Grodzkie i ziemskie*, Nakło, Część 1, zapis nr 1260 – datowane na wtorek przed świętą Małgorzatą – św. Małgorzaty wypada 13 lipca, w 1680 roku była to sobota; APP, księgi sądu i urzędu grodzkiego w Nakle, sygn. 53/19/0/-/ Nakło Gr. 11 (dawna Gr. 185), f. 761v-763v (dawna 741v-743v) – wpis w księgę we wtorek 9 lipca 1680 roku.

¹⁷ TD, *Grodzkie i ziemskie*, Nakło, Część 2, zapis nr 1260; APP, księgi sądu i urzędu grodzkiego w Nakle, sygn. 53/19/0/-/ Nakło Gr. 61 (dawna 225), f. 941v-942v – wpis w księgę we wtorek 9 lipca 1680 roku. Zawarty kontrakt małżeński w „dniu dzisiejszym” w Runowie.

¹⁸ *Urzednicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. II, zeszyt 2, pod red. A. Gąsiorowskiego, opr.: E. Opałiński i H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993, s. 207, zapis nr 1566, s. 223, zapis nr 1690; *Urzednicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy*, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. XI, opr. H. Lulewicz i A. Rachuba, Kórnik 1994, s. 162, zapis 1266.

¹⁹ *Urzednicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy*, w: *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. XI, opr. H. Lulewicz i A. Rachuba, Kórnik 1994, s. 162, zapis 1266 – powołanie się na K. S. Radziwiłł, *Zebranie dni z kalendarzów*, na podstawie materiałów znajdujących się w AGAD.

²⁰ A. Siwiński, *Dzieje posiadłości magnackiej w Kruszynie*, http://www.rower.czyst.org/andrzej_siwinski_dzieje_kruszynskiej_galezi_rodu_denhoffow.doc (20.05.2022).

²¹ Więcej zob.: K. Piwarski, *Denhoff Jerzy Albrecht (1640–1702)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. V, Kraków 1939–1946, s. 113–114.

²² Biblioteka Kórnicka, Zespół Rękopisów, sygn. BK 01645.2, s. 131–133.

Warto wspomnieć, że w przemówieniu mówca nazywa zmarłą „bratową”, a faktycznie Jerzy Albrecht był bratem stryjecznym Zygmunta Wiktora Denhoffa²³.

Małżeństwo Heleny i Zygmunta doczekało się jednego dziecka – córki Anny, urodzonej w 1681/82 roku, która została ok. 1696 roku²⁴ żoną Aleksandra Daniłłowicza, starosty parczewskiego, syna Franciszka i jego trzeciej żony Eufrozyny Skibickiej²⁵. Aleksander zmarł około 1723 roku, natomiast Anna zmarła około 1730 roku²⁶.

Zygmunt Wiktor Denhoff, po śmierci żony Heleny Katarzyny, ożenił się po kwietniu 1685 roku z Joanną Teresą Brzostowską, córką Cypriana Pawła, wojewody trockiego i Racheli Barbary Duninówny I v. Rajeckiej²⁷, wdową po Janie Szczęsnym (Feliksie) Radziejowskim, kasztelanie wieluńskim²⁸. Joanna Teresa Brzostowska urodziła się ok. 1658 roku, zmarła w Borowni 17 kwietnia 1738 roku²⁹. Warto wspomnieć, że po śmierci Zygmunta Wiktora Denhoffa, wdowa po nim – Joanna Teresa Brzostowska wyszła po raz trzeci za mąż w Kruszynie 1 kwietnia 1701 roku³⁰ za Stefana Leszczyńskiego, wojewodę kaliskiego (wdowca

²³ Ojciec Jerzego Albrechta – Zygmunt i ojciec Zygmunta Wiktora – Stanisław, byli braćmi, synami Kaspra i Anny Aleksandry Koniecpolskiej.

²⁴ B. Popiołek, *Joanna Teresa z Brzostowskich Leszczyńska (zm. IV 1738), wojewodzina kaliska*, https://www.wilanow-palac.pl/joanna_teresa_z_brzostowskich_leszczynska_zm_iv_1738_wojewodzina_kaliska.html (20.05.2022).

²⁵ A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. IV, Warszawa 1901, s. 91–92.

²⁶ Tamże, s. 92.

²⁷ Cyprian Paweł Brzostowski, syn Cypriana Pawła (+ 1 stycznia 1638) i Katarzyny Czernickiej Jastrzębcówny. Urodzony w Szydłowicach (dawne woj. wileńskie) 29 października 1612 roku, zmarł w Warszawie(?) 8 czerwca 1688 roku, pochowany wraz z żoną w Wilnie – więcej zob.: *Encyklopedia Powszechna*, wyd. S. Olgelbrand, t. IV, Warszawa 1860, s. 483–485; *Urządnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy, Województwo trockie XIV–XVIII wiek*, t. II, opr. H. Lulewicz, A. Rachuba, P. P. Romaniuk, A. Haratym, przy współ. P. A. Macuka i J. Aniszcanki, pod red. A. Rachuby, Warszawa 2009, s. 229, zapis nr 1436 – tutaj data zgonu z powołaniem na Bibliotekę Ordynacji Zamojskich w Bibliotece Narodowej, rękopis 911.

²⁸ Jan Feliks Radziejowski, syn Stanisława i Katarzyny Sapieżanki, zginął w pojedynku w 1685 roku, pogrzeb 13 kwietnia 1685 roku. Jego pierwszą żoną była Anna Wodzyńska, kasztelanka podlaska, córka Marka – S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. XV, Warszawa 1931, s. 133–134; *Urządnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy, w: Urządnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, t. II, zeszyt 2, pod red. A. Gąsiorowskiego, opr.: E. Opałiński i H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993, s. 212, zapis nr 1609 – tutaj data pogrzebu z powołaniem się na Bibliotekę Ordynacji Zamojskich w Bibliotece Narodowej, rękopis 1196, s. 4; K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. IX, wyd. J. N. Bobrowicz, Lipsk 1842, s. 379. Ślub Brzostowskiej i Radziejowskiego miał miejsce 4 maja 1681 roku – B. Popiołek, *Joanna Teresa z Brzostowskich Leszczyńska (zm. IV 1738), wojewodzina kaliska*, https://www.wilanow-palac.pl/joanna_teresa_z_brzostowskich_leszczynska_zm_iv_1738_wojewodzina_kaliska.html (20.05.2022).

²⁹ Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej, księgi metrykalne parafii Borowno – *Liber mortuorum ecclesiae parochialis in Borowno (1704–1741)*, sygn. KM 51, s. 65. Zmarła w wieku ok. 80 lat. Informacja, że pochowana w Kruszynie.

³⁰ Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa, Zakład Narodowy im. Ossolińskich (dalej: ZNiO), zespół: Archiwum XX Lubomirskich, *Księgi parafialne Kruszyny. Księga ślubów 1688–1716, zgonów*

po Konstancji Mniszchównie, córce Jerzego, wojewody wołyńskiego i Anny Chodkiewicz). Stefan Leszczyński był synem Wacława, wojewody podlaskiego i Konstancji Czarnieckiej, córki hetmana Stefana Czarnieckiego³¹. Urodził się ok. 1657 roku, zmarł w Warszawie 3 listopada 1722 roku³². Ze związku Brzostowskiej i Leszczyńskiego była córka Ewa, urodzona w Kruszynie 29 grudnia 1701 roku³³, zmarła w Babicach 26 kwietnia 1762 roku³⁴. W dniu 24 czerwca 1716 roku w Kruszynie³⁵ została żoną Jana Szembeka, kanclerza koronnego, syna Franciszka i Anny Barbary Rupniowskiej³⁶, urodzonego ok. 1672 roku, zmarłego w Kupiskach 8 kwietnia 1731 roku, pochowanego w kolegiacie św. Jana w Warszawie 5 czerwca 1731 roku³⁷.

Wskutek wspomnianych mariaży, Anna, córka Zygmunta Denhoffa i Heleny Katarzyny Działyńskiej posiadała „rodzeństwo” przyrodnie, jest to jednak temat na osobne opracowanie³⁸.

1711–1721, sygn. 6106/II, s. 30, <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/14987/edition/13251> (20.05.2021).

³¹ J. Staszewski, *Leszczyński Stefan h. Wieniawa (zm. 1722)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. XVII, Wrocław–Warszawa–Kraków 1972, s. 146–147.

³² Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie, księga metrykalna parafii św. Jana Chrzciciela w Warszawie – *Liber Mortuorum Ecclesiae Metropolitanae a die 21 Februarii 1711 ad 28 Decembris 1752*, sygn. DP/M.I. 381, s. 44. Zmarł w wieku 65 lat.

³³ Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa, ZNiO, zespół: Archiwum XX Lubomirskich, *Księga chrztów parafii Kruszyna z lat 1687–1715*, s. 132, <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/10518/edition/9420> (20.05.2021).

³⁴ Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie, księga metrykalna parafii Babice – *Liber Mortuorum Comparatus Per R. Dnum Matthaum Borzencki Parochum Babicensem Anno Dni 1718 Die Octobris 1719*, sygn. DP/M.I. 789, s. 57. Informacja, że zmarła w wieku 59 lat.

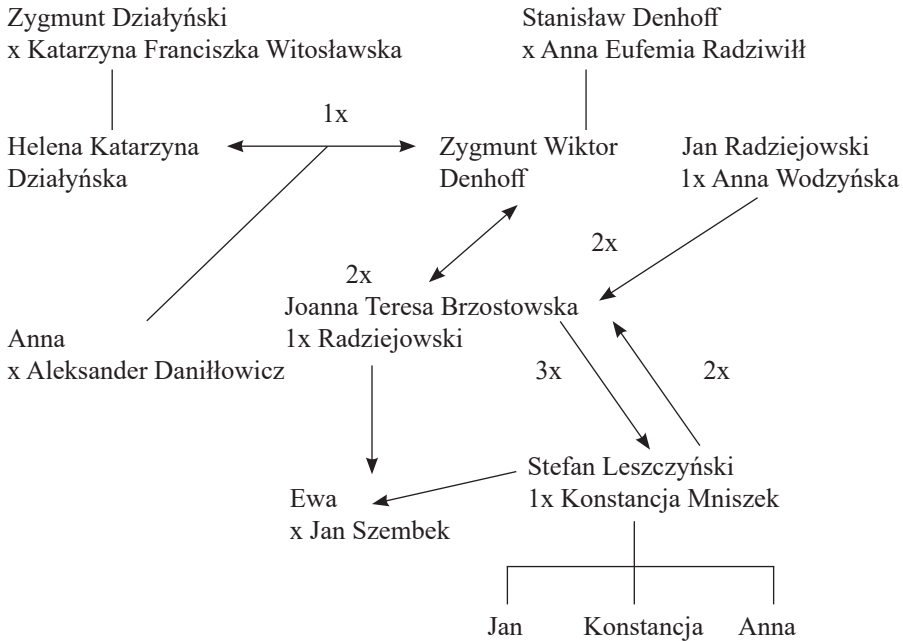
³⁵ Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej, *Księga chrztów, ślubów i zgonów parafii Kruszyna 1716–1751*, sygn. 5625, s. 134–134v.

³⁶ H. Palkij, *Szembek (Schönbeck) Jan Sebastian h. własnego (ok. 1672–1731)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. XLVIII, Warszawa–Kraków 2012, s. 59–70.

³⁷ Archiwum Państwowe w Białymstoku, Oddział w Łomży. Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Łomży, sygn. 68, zapis nr 537, s. 12v. Zapis w metryce zgonu Jana Szembeka – „Aprilis 8 Kupiski. JW JM P Jan na Słupowie Szębek, kanclerz W Koronny, Łożeński, Grudziądzki, Kąpinowski, Lubaczewski Starosta, tego kościoła Dobrodziej. Ciało jego stało tu niedziel 8 w kaplicy w Warszawie w kolegiacie pochowany”. „Kuryer Polski” nr 68 z 11 kwietnia 1731 roku z adnotacją, że zmarł w Kupiskach [koło Łomży] w „zszłą niedzielę – niedziela wypadła 8 kwietnia. Pogrzeb miał miejsce w Warszawie w kolegiacie św. Jana w dniu 5 czerwca 1731 – „Kuryer Polski”, nr 76, tutaj też opisanie pogrzebu.

³⁸ Dla przykładu warto wspomnieć o dzieciach: Stefana Leszczyńskiego i jego pierwszej żony Konstancji Mniszchówny, tj.: Jana, zmarłego w Kruszynie 30 października 1711 roku, Konstancję, bernardynkę w Wieluniu, zmarłą w 1748 roku i Annę I v. za Jana Gniewosza, II v. za Aleksandra Szembeka.

Powiązania osób ujętych w opracowaniu

Przedmiotowy spis został dokonany na 4 kartach (format dudki³⁹) w tym 3 zapisanych dwustronnie oraz 1 zapisanej jednostronnie⁴⁰. Jedna ze stron jest podpisana przez Działyńską i Denhoffa⁴¹, natomiast na rewersie ostatniej karty widnieje adnotacja:

„Inwentarz rzeczy wszystkich Jaśnie Wielmożnej Jaśnie Pani Heleny Katarzyny z Działyńskiej Danhoffowej, starościny wieluńskiej, które dał jako córce swojej Jaśnie Wielmożny Jejmość Pan Zygmunt na Działyniu i Kościelcu Działyński, wojewoda kaliski, inowrocławski starosta.

In castro Brestensis

Feria Secunda in Vigilia festi Sanctorum Simonis et Juda Apostorum [27 października] Anno D[omi]ni 1681”

Na uwagę zasługuje duża ilość przekazanej biżuterii, wskazującej niewątpliwie na bogactwo ojca panny młodej – wojewody kaliskiego Zygmunta Działyńskiego.

³⁹ Dudki – rodzaj formatu dawnej książki np. grodzkiej lub metrykalnej, długiej jak arkusz kancelaryjny, a szerokiej jak połowa półarkusza.

⁴⁰ Karty oznaczone współczesnymi numerami: 29–32.

⁴¹ Karta 31.

W skład biżuterii wchodzi: wstęgi diamentowe, zausznice, naszyjniki, wszystkie ozdobione diamentami i perłami. Ponadto tego spinki, pierścienie, zegarek, również zawierające diamenty. Osobno wymieniono biżuterię zawierającą rubiny oraz wszelkie ozdoby zawierające perły. Osobny punkt poświęcono wyrobom ze srebra, zawierający m.in.: lichtarze, misy i półmiski, flasze, konewki i różne pudełka. Nie zapomniano o ubiorze, któremu poświęcono kilka punktów, osobno dla sukien z kabatami, sukien bez kabatów i białych szat – dziennych i nocnych. Dopelnieniem spisu jest opis przekazanych poszew, poszewek, pościeli, obrusów, ręczników z podziałem na rodzaj materiału i ich pochodzenie.

ANEKS

Źródło: Archiwum Państwowe w Poznaniu

Zespół: Majątek Konarzewo, seria: Akta rodzinne rodów, do których Konarzewo przejściowo należało oraz akta ich posiadłości leżących poza Konarzewem, sygn. 53/943/0/2.3/2215.

Rejestr rzeczy wszystkich moich Naprzód klinoty[sic] Dyamenty[sic]⁴²

1. Naprzód wstęga diamentowa w niej jest diamentów przy większym 5, wielki 1 pomniejszych 103. Przyny[ch] okrągła sztuka w niej diament wielki [wielki] 1, pomniejszych 60 i przy róży wisząca sztuczka w której diamentów 4,
2. Wstęga diamentowa 77 pomniejszych diamentów w niej jest wielki w pośrodku 1 łożka przy niej 3 diamentach, także i perła uriańska podługowata w niej jest,
3. Sztuka diamentowa okrągła robotą w niej pereł 8 w srebro oprawna w półśrodku diament wielki płaski, około niego drobne, między perłami większych diamentów 8, perła uriańska przy większym w niej jest,
1. Zausznice⁴³ diamentowe z dwiema diamentami, przy większym jest diamentów 58, w drugi[m] tyle także jest,
2. Zausznice diamentowe pomniejsze, w jednej zausznicy i z piątką sztuczek jednym diamentem wiszącymi jest diamentów 53 w drugi[m] tyle jest,

⁴² W rejestrze klejnotów występuje numeracja, którą zachowano zgodnie z oryginałem.

⁴³ Zausznica – dawna ozdoba kobieca noszona zwykle na opasce czołowej, tak aby zwisały po bokach zaraz za uszami, lub też noszona na samych uszach.

3. Zausznice diamentowe, w jednej zausznicy jest diamentów 40 przy niej wielkie 2 perły uriańskie⁴⁴ wiszą kanakuckie⁴⁵ 2 na końcu przy większym uriańska perła wisi. Druga zausznica także.
  1. Kanak⁴⁶ diamentowy w czarnym i białym smelcu⁴⁷, w nim jest o pięciu diamentach sztuczek 25 o dwu diamentach sztuczek 26,
  2. Kanaczek mniejszy diamentowy w nim sztuczek o dwu diamentach 59 o jednym diamencie 62,
  3. Kanaczek o jednym diamencie w biały i czarny smelc oprawny w nim sztuczek płaską robotą 38,
  4. Kanaczek diamentowy w nim sztuczek [...] ⁴⁸, krągłą robotą z czarnym i białym smelcem, 25 z czarnym smelcem o jednym diamencie podługowatych sztuczek 25.

Brasoletów⁴⁹ 2, w których jest sztuk składanych 6, w obu bransoletach jest diamentów 146,

Iglica⁵⁰ diamentowa jest w pośrodku diament przywiekszy 1 małych 24,

Iglic diamentowych sześć jednakową robotą w nich diamenty w pośrodku 1, po stronach mniejszych 24,

Iglice diamentowe w trzy koła robione w jednej diamentów 71 w drugiej tyleż, smelc modry i biały,

Iglica jedna okrągła z czarnym i modrym smelcem w niej diament w pośrodku przywiekszy 1, małych 24,

Spinka diamentowa w niej diamentów wielkich 7, mniejszych 12 w srebro oprawna,

Spinka diamentowa w niej diamentów większych 5, mniejszych 20,

Zegarek⁵¹ diamentowy w którym jest drobnych diamentów czterdzieści i siedem⁵², wielkich 18,

Sztuczka diamentowa w czarnym i białym smelcu w niej diamentów 7 w srebro oprawne,

Sztuczka mała diamentowa w niej diamentów 5 wstążeczką robiona,

Pierścień diamentowy o jednym diamencie wielkim,

⁴⁴ Uriańska perła – perła pochodzące z Indii Wschodnich.

⁴⁵ Kanakuckie, kałakuckie – pochodzące z Kalkuty.

⁴⁶ Kanak – rodzaj naszyjnika, przylegającego do szyi.

⁴⁷ Smelc (szmelc) – emalia, sproszkowane szkło наносzone na metalowe podłoże w wysokiej temperaturze.

⁴⁸ Nieczytelna liczba.

⁴⁹ Brasoleta – bransoleta.

⁵⁰ Iglica – chodzi o kształt biżuterii.

⁵¹ W oryginale „Zygarek”.

⁵² W oryginale „Szterdzieści y siedm”.

Pierścień diamentowy w pośrodku diament wielki dokoła kamaryzowany⁵³
12 diamentami,

Pierścień mniejszy diamentowy w pośrodku diament wielki 1, kamaryzowany
także dookoła 12 diamentami,

Pierścień diamentowy w nim pośrodku diament przywiekszy 1, mniejszych
sześć,

Pierścień w różyczkę o siedmiu rżniętych diamentach,

Obrączka diamentowa w niej diamentów 27,

Pierścień o jednym rubinie, pośrodku kamaryzowany dookoła 12 diamentów,

Pierścień wielki diamentowy w nim 5 diamentów rżniętych i 6 nierżniętych
[zapis przekreślony],

Krzyżyk od paciorków diamentowy.

Regiestr⁵⁴ rubinów

Naprzód zausznicie rubinowe, w nich rubinów jest w obu 38,

Zausznice mniejsze, w nich jest rubinów w obu 68,

Wstęga rubinowa, w niej jest rubinów 40, do niej daszek o pięciu rubinach,

Kanak rubinowy, w nim sztuczek o pięciu rubinach 27, o trzech rubinach
wstążeczki rubinach sztuczek 27,

Kanaczek rubinowy, w nim sztuczek o siedmiu rubinach 24, o dwu rubinach 24,

Kanaczek rubinowy, w nim sztuczek o jednym rubinie 35, po środku wisząca
sztuczka o jednym także rubinie, perły uriańskie w każdej wiszą sztuce, w czterech
sztuczkiach rubinów nie masz,

Iglic rubinowych 2, w nich rubinów 27, w drugiej tyleż,

Iglice pomniejsze rubinowe 2, w nich rubinów [...], w drugiej tyleż,

Spinka do pereł, w niej rubinów 15,

Czapraszka⁵⁵ rubinowa, w niej rubinów 7 [zapis przekreślony].

Regiestr pereł

Pereł jest sznurów uriańskich 2, w których jest pereł wszystkich 120,

Pereł uriańskich mniejszych sznurów 2, wszystkich [pereł] jest 160,

Pereł uriańskich na ręce jest 897,

Pereł kanakuckich równych na ręce 780,

⁵³ Kamaryzowany – kameryzowanie, technika zdobienia przedmiotów metalowych, polegająca na wysadzaniu ich powierzchni kamieniami szlachetnymi lub innymi materiałami, np. perłami.

⁵⁴ Regiestr – rejestr.

⁵⁵ Czapraszka, czapraczka – rodzaj zapinki, pętlica.

Perł uriańskich sznurów 10, każdego sznura na dłuższ [długość] jest łokci półtora,

Perł kanakuckich sznurów 3, w których jest perł mniejszych i większych 270,
 Uriańskich guzików par 3 w złoto oprawne,
 Mannele złote większe o siedmiu rubinach par[...]⁵⁶,
 Mannele małe złote o pięciu rubinach par[...]⁵⁷.

Registr sreber

Naprzód miednica wielka złocista do niej nalewka łabędź,
 Lichtarzy złocistych par 2,
 Tac wielkich złocistych 2,
 Tac mniejszych złocistych 2,
 Fajerka⁵⁸ złocista 1,
 Konewek złocistych 2,
 Mis złocistych 4,
 Półmisków złocistych 12,
 Przystawek złocistych 12,
 Talerzy złocistych 24(?),
 Flasz większych złocistych 2,
 Flasz mniejszych złocistych 2,
 Kredens złocisty, łyżka, nóż, widelec,
 Flaszka do octu,
 Miedniczka mała srebrna z nalewką,
 Lichtarze srebrne para 1,
 Tac podługowatych srebrnych 2,
 Koszyk srebrny,
 Pudełek srebrnych podługowatych 2,
 Pudełek srebrnych podługowatych mniejszych 2,
 Pudełek wielkich okrągłych 2,
 Pudełko gładkie.

⁵⁶ Brak tekstu – ukruszona karta.

⁵⁷ Ib.

⁵⁸ Fajerka – rodzaj małego przenośnego piecyka, na którym można było podgrzać posiłki.

Registr sukien

Suknia oro kolor⁵⁹ i z kabatem⁶⁰, bogata złocista,
 Suknia złocista z kabatem bogata złocista,
 Suknia zielona z kabatem bogata złocista,
 Suknia pstra w złote kwiaty z kabatem,
 Suknia ognista tercynelowa⁶¹ z kabatem,
 Suknia wzorzysta z kabatem pomarańczowa w złote kwiaty,
 Suknia blamorentowa⁶² złocista z kabatem,
 Suknia lamowa⁶³ popielata z kabatem,
 Sukien czarnych troje z kabatami,
 Manta⁶⁴ pstra w złote kwiaty,
 Manta kitejkowa⁶⁵ brzoskwiniowa.

Bez kabatów

Suknia goździkowa złocista,
 Suknia biała w złote kwiaty,
 Suknia cytrynowa złocista,
 Suknia izabelowa atłasowa czarna z marcepanową(?) koroną na niej,
 Suknia zielona lamowa,
 Suknia pstra złote kwiaty,
 Suknia kitejkowa ceglasta w złote kwiaty ze srebrem,
 Płaszczki w złote kwiaty białe – 2, sukienka sukna goździkowego rysiami
 podszyta,
 Namiot aksamitny karmazynowy, białą podszyty lamą, frędzla marcypanowa
 u niego,
 Pawilon kitejkowy karmazynowy, zasłona także do niego,
 Pawilon kitejkowy zielony, zasłona także do niego,
 Kołdra tabinowa⁶⁶ karmazynowa w złote kwiaty, płótek do niej lamowy w złote
 kwiaty,
 Kołdra tabinowa w złote kwiaty ceglasta, do niej także płótek,

⁵⁹ Prawdopodobnie chodzi o kolor złoty – z j. hiszpańskiego „oro” znaczy złoto.

⁶⁰ Kabat – dawniej krótki kaftan lub serdak.

⁶¹ Tercynel – rodzaj materiału jedwabnego.

⁶² Blamorentowa – być może chodzi o jakiś kolor.

⁶³ Lamowa – chodzi o tkaninę z lamy.

⁶⁴ Manta – rodzaj pledu, chusty.

⁶⁵ Kitejkowa, kitajkowa – zrobiona z jedwabnej tkaniny pochodzenia wschodniego (chińskiego).

⁶⁶ Tabinowa, tabin – gatunek tkaniny jedwabnej, rodzaj złocistej mory.

Prześcieradła

Prześcieradeł holenderskich z koronami – 2,
 Prześcieradeł befelskich z koronami – 8,
 Prześcieradeł gdańskich – 2,
 Prześcieradeł rąbkowych – 2,
 Prześcieradeł bawelnicowych[bawelnianych] – 3,
 Prześcieradeł toruńskiej roboty – 30,
 Prześcieradeł szwabskich – 2.

Summa 49

Gościnnych prześcieradeł – 12.

Poszewki

Poszewki na małe poduszki po 3 rachując – 22,
 Poszewki na wielkie poduszki po 3 rachując z holenderskiego płótna – 2,
 Poszewek befelskiego płótna po 3 rachując – 2,
 Poszewek gdańskiego płótna po 3 rachując – 15,
 Poszewki kamertuchowe⁶⁹ na wielką poduszkę – 1,
 Poszewki na tą poduszkę rąbkowe – 2.

Summa 44

Poszewek gościnnych po 3 rachując – 12.

Towalnie⁷⁰ i insze szyte rzeczy

Towalni cieniami szytych – 3,
 Towalni złotem i srebrem szytych – 1,
 Towalnia srebrem szyta – 1,
 Towalni białym szyciem – 6,
 Obrus białym szyciem – 1,
 Poszewki srebrem szyte na wielką poduszkę – 1,
 Koszula stan bagażiowy[sic]⁷¹ białym szyciem, rękawy szyte – 1,
 Gotowalki rąbkowe dookoła koronkami obszyte – 3,
 Płaszcz od ubierania z koronkami – 1.

⁶⁹ Kamertuchowe – kambryń, kambra, rodzaj cienkiego płótna. Nazwa pochodzi od miasta francuskiego Camray.

⁷⁰ Towalnia, tuwalnia – ręcznik.

⁷¹ Prawdopodobnie zniekształcona nazwa koloru.

Registr obrusów

Obrusów holenderskich robotą ciągnioną w kwiaty po łokci 12 sztuk – 5,
 Item takąż robotą w historii osób po łokci 12 sztuk – 5,
 Obrusów takąż robotą w historii już rozkrawanych – 4,
 Obrusów cienkich gdańską robotą po łokci 12 sztuk – 4,
 Obrus takąż robotą w łokci 18 – 1,
 Obrusów grubszych gdańskiej roboty po łokci 12 sztuk – 5,
 Obrus tejsze roboty w łokci 11 – 1,
 Obrusów cienkich toruńskiej roboty po łokci 23, ćwierci 3 sztuk 3,
 Obrusów toruńskiej roboty lnianych po łokci 12 sztuk 4,
 Obrusów tejsze roboty po łokci 8 ½ sztuk 2,
 Obrusów toruńskiej roboty lnianych, drobniejszym wzorkiem po łokci 10 ½
 sztuk 4,
 Obrusów toruńskiej roboty lnianych po łokci 12 sztuk 4,
 Obrusów toruńskiej roboty lnianych grubszych po łokci 12 sztuk 4,
 Obrus toruńskiej roboty tejsze w łokci 16 – 1,
 Obrus toruńskiej roboty także grubszych inszym wzorem po łokci 12 sztuk 8,
 Obrusów toruńskiej roboty paczesnych⁷² po łokci 12 sztuk 7.
 Suma sztuk 62

Registr pościeli

Naprzód poduszek atlasowych karmazynowych nie bardzo wielkich – 6,
 Do nich materace takiegoż atlasu – 2,
 Wał atlasu takiegoż – 1,
 Poduszki atlasowe wielkie – 3,
 Do nich pierzyna kitajkową modą – 1,
 Pierzyny spodnie salowe – 2,
 Poduszki małe atlasowe ceglaste – 3,
 Do nich pierzyna kitajkowa – 1,
 Spodki pół adamaszkowe – 2,
 Poduszki kitajkową modą ceglaste wielkie – 6,
 Takich że pierzyn zwierzchnich – 2,
 Materace barchanowe⁷³ – 2,
 Poduszki kitajkowe karmazynowe – 3,
 Pierzyna zwierzchnia do nich – 1,
 Spodki do nich szaro ceglaste – 2,
 Poduszek żółto gorących kitajkowych – 3,

⁷² Paczesne – zrobione z grubego płótna, paczesi, zgrzebny.

⁷³ Barchan – rodzaj tkaniny bawełnianej lub z domieszką lnu z prawej strony gładki z lewej kosmaty.

Pierzyna zwierzchnia także – 1,
 Spodnie pierzyny holenderskiego drelicha⁷⁴ – 2,
 Poduszek kitajkowych zielonych – 3,
 Pierzyna zwierzchnia także – 1,
 Spodnie pierzyny gdańskiego drelichu – 2,
 Poduszek dymowych ceglanych, obszytych dookoła także kitajką – 3,
 Pierzyna zwierzchnia także po 3 stronach obszyta kitajką także – 1,
 Spodnia pierzyna gdańskiego drelicha – 1,
 Poduszki bagaziowe⁷⁵ żółto gorące, kitajką także obszyte – 3,
 Pierzyna także – 1,
 Pierzyny spodnie drelichowe – 2,
 Poduszki białe drelichowe, dookoła kitajką zielone obszyte – 3,
 Pierzyna zwierzchnia także – 1,
 Spodnie pierzyny grubszego drelichu – x⁷⁶,
 Poduszki białe płócienne kitajką karmazynową obszyte – x⁷⁷,
 Zwierzchnia pierzyna także – x⁷⁸,
 Spodnich pierzyn pstrych – x⁷⁹.

Registr serwet i Towalni

Serwet holenderskich w kwiaty po łokci 15 sztuk 14,
 Serwet także robotą w historii po łokci 15 sztuk 3,
 Serwet gdańskich – 12,
 Serwet prostych – 24,
 Towalni holenderskich – 10,
 Towalni prostych – 30,
 Towalni prostych sztuk 8,
 Ręczników holenderskich – 10,
 Ręczników toruńskiej roboty – 10,
 Ręczników prostych – 20,
 Aksamitu na namiot karmazynowego jest łokci 90,
 Lamy białej na podszewki łokci 130,
 Frędzla, który waży łotów⁸⁰ 213.

⁷⁴ Drelich – rodzaj mocnej, grubej, pół lnianej lub lnianej tkaniny.

⁷⁵ Bagaziowe – bagazia z j. węgierskiego (z j. arabskiego bagazja), płótno glansowane z jedwabiu surowego.

⁷⁶ Brak tekstu – brak kawałka strony.

⁷⁷ Ib.

⁷⁸ Ib.

⁷⁹ Ib.

⁸⁰ Łot – poprawnie łut – 1/16 grzywny. Grzywna – dawna jednostka masy, ok. 200 gram.

Źródła rękopiśmienne

Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk:

- zespół: rękopisy,
- sygn. BK 01645.

Archiwum Państwowe w Białymstoku, Oddział w Łomży:

- zespół: Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Łomży,
- sygn. 68.

Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej:

- zespół: księgi metrykalne parafii Borowno – *Liber mortuorum ecclesiae parochialis in Borowno (1704–1741)*,
- sygn. KM 51.
- zespół: księga chrztów, ślubów i zgonów parafii Kruszyna 1716–1751,
- sygn. 5625.

Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie:

- zespół: księga metrykalna parafii św. Jana Chrzciciela w Warszawie – *Liber Mortuorum Ecclesiae Metropolitanae a die 21 Februarii 1711 ad 28 Decembris 1752*,
- sygn. DP/M.I. 381.
- zespół: księga metrykalna parafii Babice – *Liber Mortuorum Comparatus Per R. dnum Matthaum Borzencki Parochum Babicensem Anno Dni 1718 Die Octobris 1719*,
- sygn. DP/M.I. 789.

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie:

- zespół 0181: księgi metrykalne parafii Pakość,
- sygn. AP 157/15.

Archiwum Państwowe w Poznaniu:

- zespół: Majątek Konarzewo, seria: Akta rodzinne rodów, do których Konarzewo przejściowo należało oraz akta ich posiadłości leżących poza Konarzewem,
- sygn. 53/943/0/2.3/2215.
- zespół: księgi sądu i urzędu grodzkiego w Nakle,
- sygn. 53/19/0/-/ Nakło Gr. 11 (dawna Gr. 185),
- sygn. 53/19/0/-/ Nakło Gr. 61 (dawna Gr. 225).

Gazety

„Kuryer Polski” nr 68 z 1731 roku.

„Kuryer Polski” nr 76 z 1731 roku.

Internet

Teki Dworzaczka, *Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX wieku*, <http://teki.bkpan.poznan.pl> (20.05.2022).

Penkała-Jastrzębska A., *Wyprawy ślubne szlachcianek w dawnej Rzeczypospolitej*, https://www.wilanow-palac.pl/wyprawy_slubne_szlachcianek_w_dawnej_rzeczypospoli_tej.html (20.05.2022).

Siwiński A., *Dzieje posiadłości magnackiej w Kruszyźnie*, http://www.rower.czest.org/andrzej_siwinski_dzieje_kruszynskiej_galezi_rodu_denhoffow.doc (20.05.2022).

Popiołek B., *Joanna Teresa z Brzostowskich Leszczyńska (zm. IV 1738), wojewodzina kaliska*, https://www.wilanow-palac.pl/joanna_teresa_z_brzostowskich_leszczyńska_zm_iv_1738_województwo_kaliska.html (20.05.2022).

Zakład Narodowy im. Ossolińskich, zespół: Archiwum XX Lubomirskich, *Księgi parafialne Kruszyzny. Księga ślubów 1688–1716, zgonów 1711–1721*, sygn. 6106/II, <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/14987/edition/13251> (20.05.2022).

Zakład Narodowy im. Ossolińskich, zespół: Archiwum XX Lubomirskich, *Księga chrztów parafii Kruszyzna z lat 1687–1715*, <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/10518/edition/9420> (20.05.2022).

Material ikonograficzny

Zdjęcie z fragmentem spisu wyprawy ślubnej Heleny z Działyńskich Denhoffowej – ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu, sygn. 53/943/0/2.3/2215, s. 30v-31.

Bibliografia

Boleslavius K., *Rzewnostodki Głos Łabęcia Umierającego Albo Pienia Przewdzięczne...*, Poznań 1665.

Boniecki A., *Herbarz Polski*, t. IV, Warszawa 1901.

Boniecki A., *Herbarz Polski*, t. V, Warszawa 1902.

Encyklopedia Powszechna, t. IV, Warszawa 1860.

Janowski S. J., *Studia z dziejów rodów kaszubskich. Testament Tomasza Janowskiego z 1725 roku*, „Studia Pelplińskie”, t. XXXVIII (2007).

Kroniki Staropolskie. Kronika Reformatorów poznańskich, opr. J. Wiesiołowski, S. B. Tomczak O[rdo] F[ratrum] M[inorum], G. A. Wiśniowski OFM, Poznań 2005.

Latacz E., *Denhoff Stanisław, h. Dzik (+1653)* w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. V, Kraków 1939–1946.

Niesiecki K., *Herbarz Polski*, t. IX, Lipsk 1842.

Palkij H., *Szembek (Schönbeck) Jan Sebastian h. własnego (ok. 1672–1731)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. XLVIII, Warszawa-Kraków 2012.

Pielas J., *Inwentarze pośmiertne ruchomości szlachty sandomierskiej z XVII–XVIII wieku – perspektywy i problemy metodologiczne przygotowywanej edycji źródłowej*, w: *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, t. LXIII, z. 4, Warszawa 2015.

Piawski K., *Denhoff Jerzy Albrecht (1640–1702)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Kraków 1939–1946, t. V.

Piawski K., *Zygmunt Działyński (+1685)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. VI, Kraków 1948.

Pościech A., *Pułapka oczywistości. Pośmiertne spisy ruchomości szlachty wielkopolskiej z XVII wieku*, Warszawa 1992.

Staszewski J., *Leszczyński Stefan h. Wieniawa (zm. 1722)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. XVII, Wrocław-Warszawa-Kraków 1972.

Uruski S., *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. XV, Warszawa 1931.

Urzędnicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy w: *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, opr. H. Lulewicz i A. Rachuba, t. XI, Kórnik 1994.

Urzędnicy kujawscy i dobrzyńscy XVI–XVIII wieku. Spisy, opr. K. Mikulski, W. Stanek, przy współudziale W. Górskiego i R. Kobacińskiego, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1990, t. VI, zeszyt 2.

Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy, Województwo trockie XIV–XVIII wiek, opr. H. Lulewicz, A. Rachuba, P. P. Romaniuk, A. Haratym, przy współpr. P. A. Macuka i J. Aniszcanki, pod red. A. Rachuby, t. II, Warszawa 2009.

Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI–XVIII wieku. Spisy, w: Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy, zeszyt 2, pod red. A. Gąsiorowskiego, opr.: E. Opaliński i H. Żerek-Kleszcz, t. II, Kórnik 1993.

Urzędnicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy, w: Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy, zeszyt 3, pod red. A. Gąsiorowskiego, opr.: K. Chłapowski i A. Falniowska-Gradowska, t. IV, Kórnik 1993.